

GEÇMİŞTEN

YÜKSEL BİNİCİ

Umutsuz bir aşkın umutlara dönüştüğü yer

Gevher Nesibe Tıp Medresesi ve Şifaiyesi

Her şey Selçuklu Hükümdarlarından 2. Kılıçarslan'ın Kızı Gevher Nesibe'nin hüznü hikâyesi ile başlar. Gevher Nesibe, Selçuklu soyundan gelen oldukça güzel bir Türk kızıdır ve güzelliği herkesin dilindedir. Genç ve güzel olan Sultan'a ağabeyi Gıyasettin Keyhüsrev'in komutanlarından biri aşık olur. Gevher Nesibe Sultan'da bu komutana tutulmuştur. Komutan meramını 1.Gıyaseddin Keyhüsrev'e anlatır, o da bu evlilik isteğine karşı çıkar. Bu nedenle komutanı bir savaşa gönderir ve nihayetinde komutan savaşta ağır yaralanır, tedavi edilemez ve şehit olur.

Çok sevdiği komutanın, savaşta şehit düştüğünü öğrenen Gevher Nesibe

Aynı çağ içerisinde batı dünyasında akıl hastası insanlara; içine şeytan girdi diye yapılan işkenceleri, diri diri insan yakmalarını ve hastaları toplumdan uzaklaştırmak için son derece kötü şartlara sahip binalarda ölüme terk etmelerini düşününce Türk-İslam Medeniyeti'nin ne kadar ilerde olduğunu ve insana ne kadar değer verdiğini görebilmekteyiz.

Sultan derinden sarsılmıştır. O kadar üzülmüştür ki verem hastalığına yakalanmış ve hasta yatağına mahkûm kalmıştır. Gevher Nesibe Sultan, gün geçtikçe eriyip gitmektedir. Hastalığına çare bulamamıştır. Kardeşinin hastalığına neden olduğunu düşünen 1.Gıyaseddin Keyhüsrev, bir çare kalmadığını anlayınca vicdanına yenik düşmüştür. Kardeşini hasta yatağında ziyaret etmiş ve onun için ne yapabileceğini sormuştur.

Gevher Nesibe Sultan:

- Benim derdimin çaresi yok, ben son yolculuğuma çıkıyorum. Benim mal varlığımla benim adıma bir şifahane (hastane) yaptırır mısın? Der.

1.Gıyaseddin Keyhüsrev, derin acılar

Bu hastanenin en farklı özelliği akıl hastalarını müzikle iyileştiren ve ruhlarına dinginlik verebilen tedavi sistemine sahip olmasıydı. Hastalar müzik ve su sesi ile tedavi edilmekteydi. Hastaneye eklenen ayrı bir oda ile hasta odalarına verilen derinden bir ney sesi ve su sesi, insan ruhunun derinliklerine huzuru yansıtmaktaydı. Hasta odalarının eyvan kavislerinde, karşılıklı ikişer delik bulunmaktadır. Bu ses koridorları dünyanın ilk primitif hoparlör gibidir.

içinde bu sözleri dinler, kardeşinin bu dileğini yerine getireceğine söz verir ve Gevher Nesibe genç yaşında hayata veda eder. Abisi onun bu dileğini gerçekleştirmek için canla başla çalışmaya başlar. 1204 yılında hastanenin yapımına başlanır. Sultan'ın bıraktığı tüm mal varlığını ile birlikte büyük paralar harcanarak, iki yılda bitirilir. Gıyaseddin Keyhüsrev kız kardeşinin türbesini de hastanenin içine inşa ettirir.

Daha sonra Gevher Nesibe'nin diğer kardeşi İzzeddin Keykavus da hastanenin doğusuna bir tıp medresesi yaptırır. Bu okulun yapımına, 1210 yılında başlanmış ve dört yılda tamamlanmıştır. Bu şifaiye ve medrese, 1890 yılına kadar kullanılmış ve in-

sanların dertlerine deva olmuştur.

Bu hastanenin en farklı özelliği akıl hastalarını müzikle iyileştiren ve ruhlarına dinginlik verebilen tedavi sistemine sahip olmasıydı. Hastalar müzik ve su sesi ile tedavi edilmekteydi. Hastaneye eklenen ayrı bir oda ile hasta odalarına verilen derinden bir ney sesi ve su sesi, insan ruhunun derinliklerine huzuru yansıtmaktaydı. Hasta odalarının eyvan kavislerinde, karşılıklı ikişer delik bulunmaktadır. Bu ses koridorları dünyanın ilk primitif hoparlörü gibidir.

Aynı çağ içerisinde batı dünyasında akıl hastası insanlara; içine şeytan girdi diye yapılan işkenceleri, diri diri insan yakmalarını ve hastaları top-

Gevher Nesibe

Döneminde dünyanın hiçbir yerinde uygulanmayan bir eğitim sisteminin uygulanması ile dünyanın ilk uygulamalı tıp okulu olmuştur. Bu sistem günümüzde tıp fakültelerinde uygulanan sistemin ilk örneğidir. Önce temel bilimler eğitimi alan öğrenci (talib) bu eğitimi tamamladıktan sonra, hastane kısmına geçip hekimler gözetiminde hasta tedavisine katılarak deneyim kazanırdı. Bu öğrencilere danışmend denirdi.

lumdan uzaklaştırmak için son derece kötü şartlara sahip binalarda ölüme terketmelerini düşününce Türk-İslam Medeniyeti'nin ne kadar ilerde olduğunu ve insana ne kadar değer verdiğini görebilmekteyiz.

Ayrıca o döneme dek dünyada hiçbir yerde uygulanmayan bir eğitim sisteminin uygulanması ile dünyanın ilk uygulamalı tıp okulu olmuştur. Bu sistem günümüzde tıp fakültelerinde uygulanan sistemin ilk örneğidir. Önce temel bilimler eğitimi alan öğrenci (talib) bu eğitimi tamamladıktan sonra, hastane kısmına geçip hekimler gözetiminde hasta tedavisine katılarak deneyim kazanırdı. Bu öğrencilere 'danışmend' denirdi.

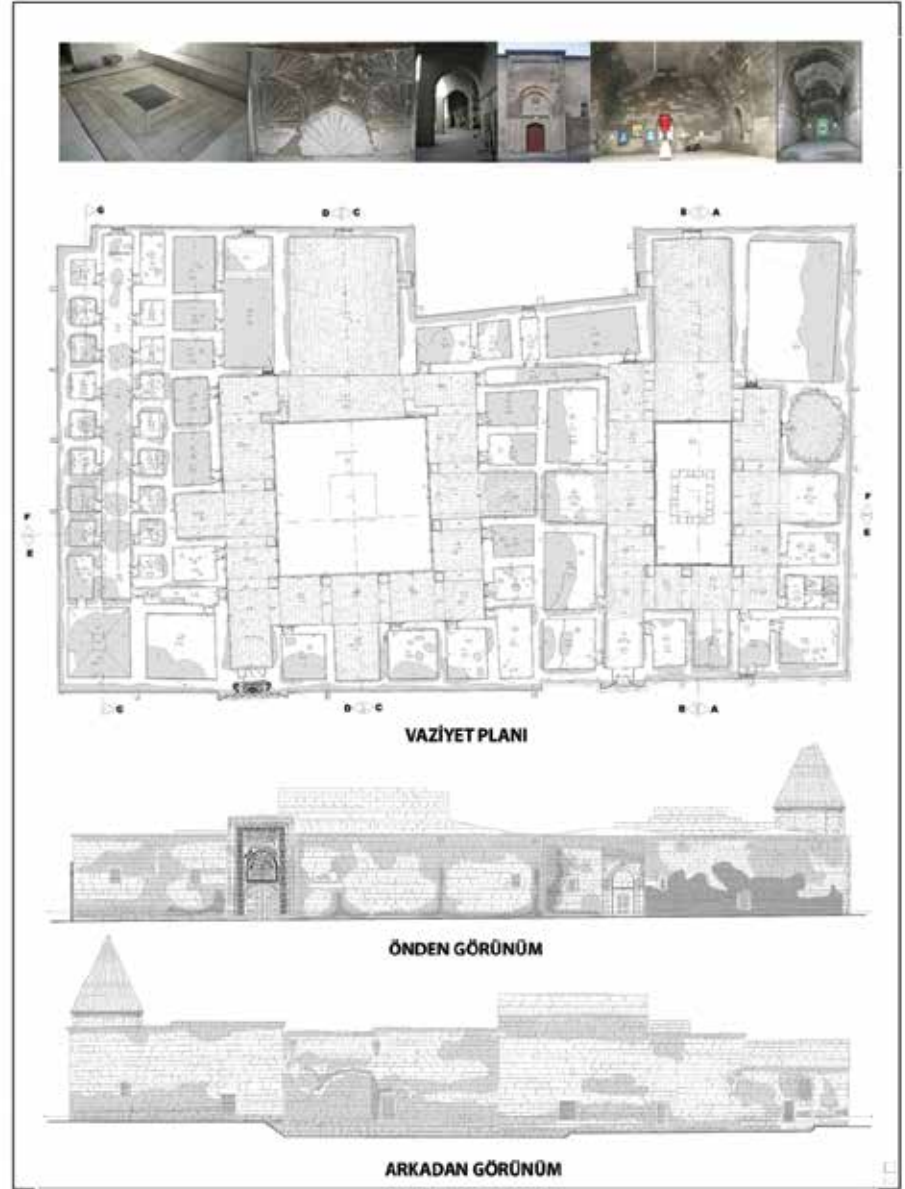
Medrese yapısal ve mimari açıdan da önemli bir yapıdır. Her iki kısmı da gerçek dört eyvanlı medrese yapısında olup, kışlık dersane de içerir. Sıcak su buharı ile merkezi ısıtması olup, tavandan aydınlatmalı üç ameliyathanesi vardır. Bu ameliyathanelerde katarakt, fitik ameliyatlarının ve travma cerrahisinin yapıldığı bilinmektedir.

Medrese yalnızca akıl hastalarının tedavi edildiği bir hastane değildir. Nitekim yapı içerisinde üç ameliyathanenin bulunması, yoğun şekilde cerrahi yapılan bir merkez olduğuna işaret etmektedir. Bu düşünce “bimarhane” ve “tımarhane” terimlerinin yanlış yorumlanmasından kaynaklanmıştır. “Bimarhane” ya da “tımarhane” olarak adlandırılan yapılar bugünkü anlamda her türlü hastanın tedavi edildiği hastanelerdir. Nitekim Evliya Çelebi’nin seyahatnamesinde hastanelerden bimarhane olarak bahsedilirken, akıl hastaneleri “Daül’celp Bimarhanesi” şeklinde özellikle belirtilmiştir.

Anadolu’da yapılmış tıp medreseleri içinde en seçkini ve en erken tarihli olanı ise Gevher Nesibe Sultan adını taşıyan Tıp Medresesi ve Şifahanesi’dir. Gevher Nesibe, sadece tıp okulu şeklinde değil, hamamı ve diğer üniteleri ile birlikte bir tıp külliyesi şeklinde planlanmıştır. Dolayısıyla, Selçuklular zamanında Anadolu’da başka şifahaneler yapılmışsa da Gevher Nesibe, onlara nispeten daha büyük olması ve bir kadının vasiyeti üzerine yaptırılması açısından da farklılıklar göstermektedir.

Medrese, Gevher Nesibe Şifahiyesi Kayseri Darüşşifası, Şifa-hatun Medresesi, Kayseri Maristanı, Darüş-şifa Medresesi, Çifte Medrese, Çifteler, Gıyasiye, Kayseri Tıbbiyesi gibi türlü adlarla anılmaktadır.

Anadolu’nun İslam dönemine ait en eski hastanesi olan bu muhteşem bina günümüzde Tıp Tarihi Müzesi olarak kullanılmaktadır. Kayseri’nin merkezinde bulunan bu medrese gezip görülmeye değer bir şaheserdir. ■

Medrese yapısal ve mimari açıdan da önemli bir yapıdır. Her iki kısmı da gerçek dört eyvanlı medrese yapısında olup, kışlık dersane de içerir. Sıcak su buharı ile merkezi ısıtması olup, tavandan aydınlatmalı üç ameliyathanesi vardır. Bu ameliyathanelerde katarakt, fitik ameliyatlarının ve travma cerrahisinin yapıldığı bilinmektedir.